

Zimbabwe Vulnerability Assessment Committee (ZimVAC)

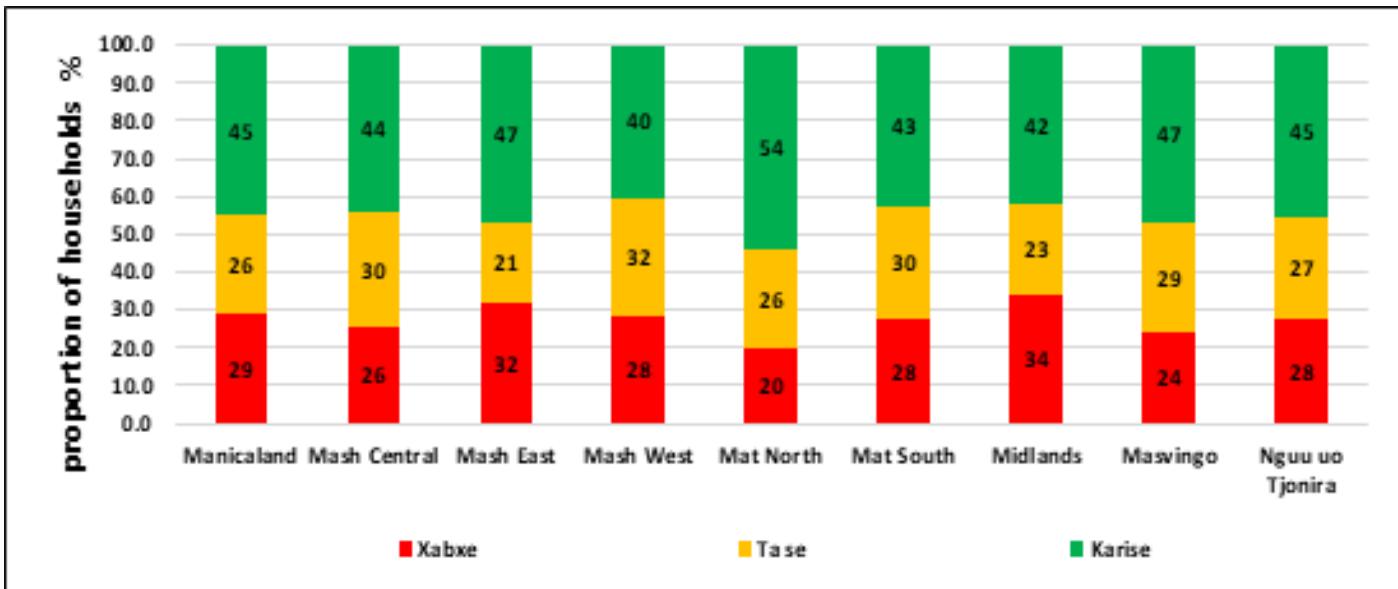

**Xa tsui b̄xuku di ua.na ra e muu e Xa Tjuan
Map̄xandleni Kuin o ka e gole 2021X**

Tire kua sungu Xa Zimbabwe e kua Tui nse nyuun tjum ||xara nyuu

Xa Zimbabwe Komiti e kua Muu e Ngozi di (ZimVAC) e gole ka 2021 ekua muu e xa kuin o tjuan kua Map̄xandleni di(RLA) e n̄ue ka Nkwenkwezi e be kua karise tsua xo xa tjuan map̄xandleni kuin o ka ae ra gumi t̄jixupa (60) e ||umu ||umu kua Nguu ua xa. Hulumende e kua karise abu e ku kua nlayo maa e xa abo ka kuun ka tui nse kuin o xa tjuan map̄xandleni kua nuu.

a) **Xa Tui nse Kuin o kui tsee Xo**

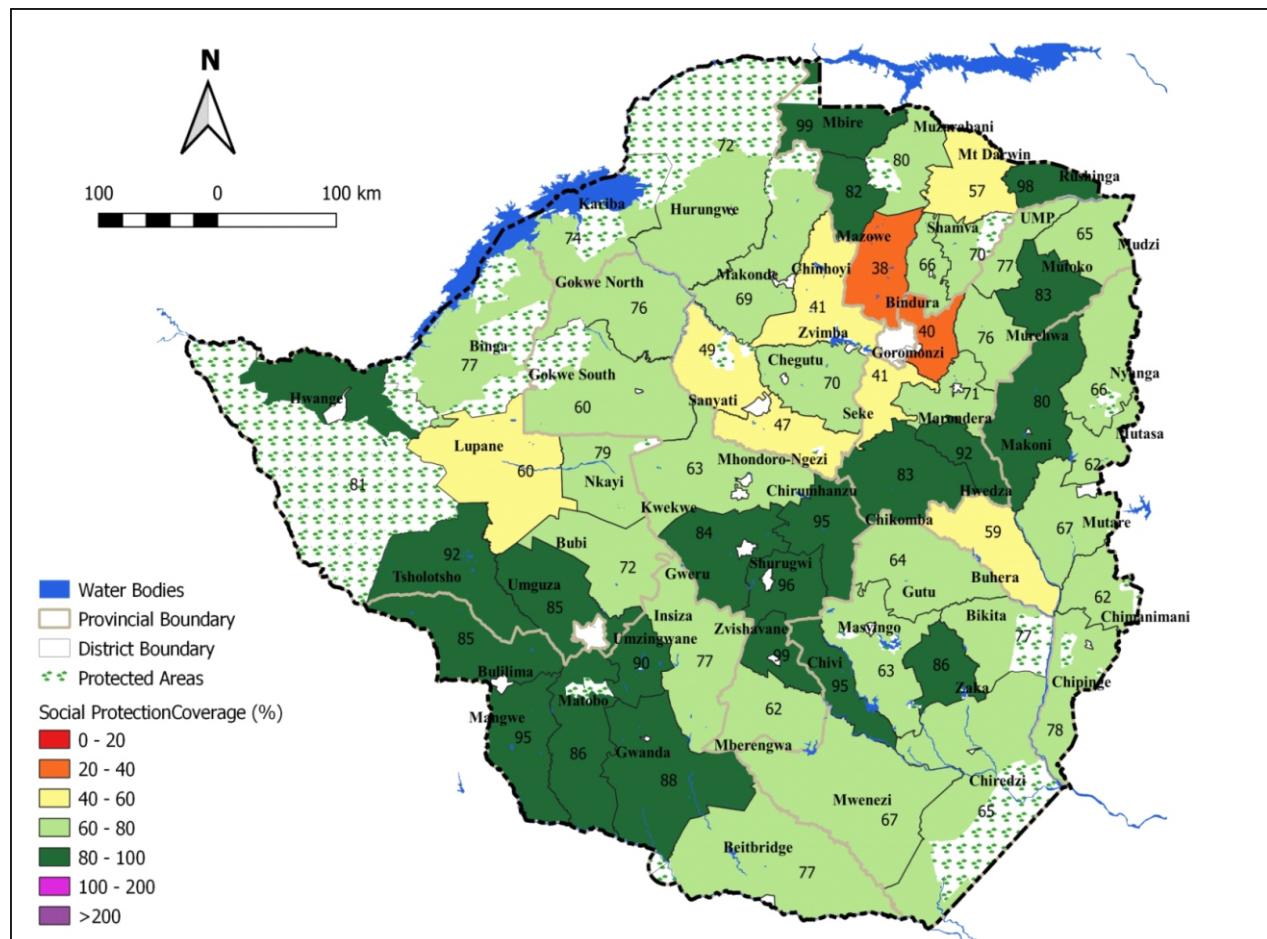

Xa nombolo kua gumi sik̄ombisa tjum | am kua k̄xulu di (72%) xa ae ra ntjon ira e kui kua tsee xo xa Hulumende COVID 19 majekiseni kua maa e. X̄i xo kua maa e Hulumende tjum s̄xanganiso e kua s̄xinga na tjo xa s̄xungu kua kuun kua karise maa e xa xlelo majekiseni kua tjuan maa e di xi nani kua muu e.

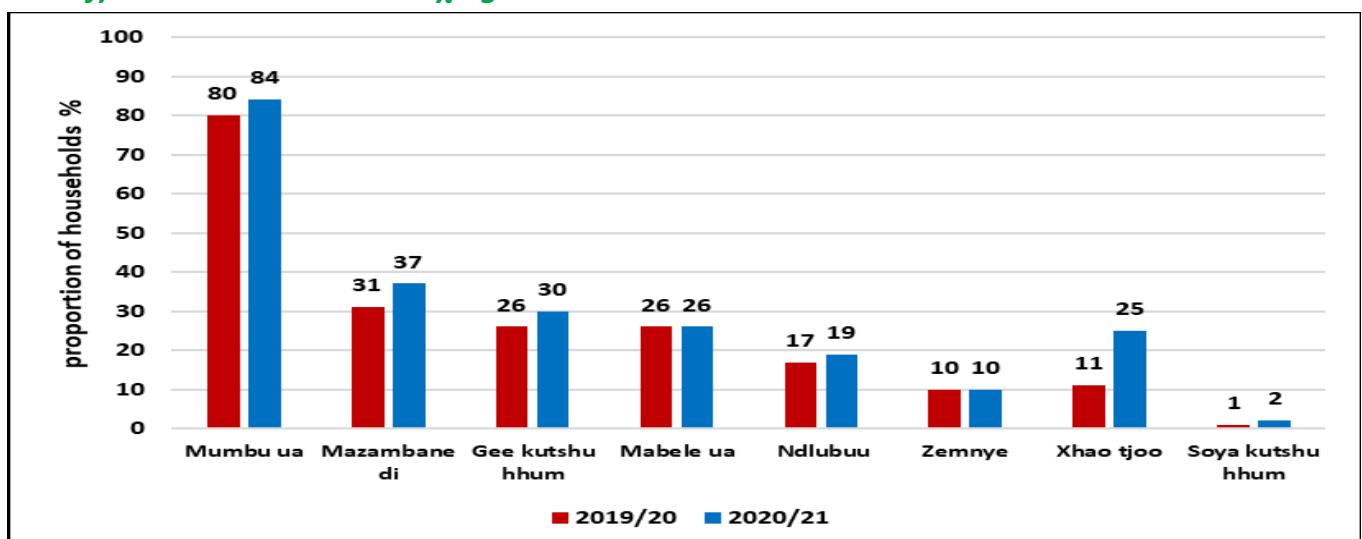
- b) **Ekua tsaa tu nye maa e:** Hulumende ekua ||amm aub̄xe ebe kua tsaa tu nye maa e kua map̄xandle kua nuu xa nani kua nye gumi sik̄ombisa tjum kaa nuu | am kua k̄xulu di (78%) xa ae ra ntjoni ra Zimbabwe kua ua.na ra.
- c) **Ekua Tsaa ||xara Tu nye:** E kua tsaa ||xara tu nye e xa kui n ka xa malungelo e kua tjuan intse Hulumende Zimbabwe di e kua karise n | uo ka xi. E kua kui e kua xa ae ra ntjoni ira kua gumi kaa nuu | am tjum bus̄xanu kua k̄xulu di (85%) xa Zimbabwe e be kua tsaa ||xara tu nye maa e, e be kua tsaxo , kaa, e tu nye intse xa xu ka inye s̄xingora xa ae ra tjum.

d) E kua | ua Ndjuu maa e e tu nye: E xa ae ra kua nani e kua gumi sitxupxa tjum busxanu kua kxulu di (65%) e kua | ua Ndjuu ra ua.na. Xa sabelo Masxonaland Central (12%) tjum Manicaland (10%) e be kua abo nani kua ae ra e kua sxingisa xa | ua ndjuu ra tu nse xa bxe.

e) Tjuan ire kua Vikeleka Tjo: Tsxuan ira zigaba di e Nguu e ntjon ira e kua kuinkki ua.na ra. E kua kui e Hulumende e be kua maa e xa karise kuinkki tjum kua xa sxanganiso ebe kua sxingana tjo kuinkki di.

f) E kua Juba o Bibara sxingisa maa e:

Xa nlayo nguu a e kua ||xao xa ae ra ntjon ira kua juba o ||xao sxinga. Mambereku kui e karo xa nguu ua di, ekua kao xa ae ra ntjon ira xa nani kua gumi kaa nuu | am tjum buna kua kxulu di (84%).

g) Ua.na ra (Mabasa 2021): Hulumende e be kua ||amm aubxe e kua xxi xa tui nse xa matxuba di e kua mnotxo kika , ebe kua xxi xa ||xara ua.na ra e ae ra ntjon ira. Xa n||ue ae ra ntjon ira ua.na ra e kua abo mari kua US\$33 e gole ka 2020 kuun ka US\$75 kua gole ka 2021. Xa zabelo d i tsxua ira , ae ra ntjon ira ua.na ra e kua abo kuun ka e o ua kua US\$27 tjum US\$45 kuun ka x e o ua kua US\$63 tjum US\$102.

h) Xa Mari Nyuu kua tenga silinganiso di: Hulumende ebe kua ||amm aubxe e kua mnotxo e be kua mari ||uan xxi xa silinganiso tjuan kua nya sxingisa e kua nyuun xxi xo e kua tjuan kua sxingisa xa mari kua xu kua inye. Xa Silinganiso mari ekua sxingisa e kua tenga xa nyuun ebe kua xii xum kua xi xa gumi sitxupxa tjum busxanu di kua kxulu di (65%) kuun ka gumi busxanu tjum busxanu kua kxulu di (55%). Xxi xo kua kui e xa ae ra ntjon ira ebe kua mari ua.nara e kua sxingisa se xa xxi xu kua inye e kua tenga nyuu xa bxe ekua gole ka 2020.

i) Xa daon ka Mari kua sxingisa se(Sitxupxa n||ue xa): – E be kua abo ka xa mari kua sxingisa se e kua boori tjum juba o ||xao. E kua boori ebe kua abo ka kua US\$40.44 intsee xa Juba o ||xao e be kua US\$36.96. EKua ||xara mari kua sxingisa e ku ndjuu ra xxi e kua muu e xa dao tui nye xa mapxandleni tjuan kua nuu.

j) Xa silinganiso e ||aba kua ae ra ntjon ira: ||xara kua ae ra ntjonira e kua silinganiso kua gumi kaa nuu | am tjum | ui kaa nuu e kua kxulu di (89%) e be kua kui kua kui xa ||aba xabxe e kua x a dzinini gumi nguana (30) e kuun ka xxi muu ua sxingo.

k) Abo ka xa Nyuun kua Ua.na ra:

Sabelo di	Tsxua xao (kg)	
	2019/20	2020/21
Manicaland	212.4	337.5
Mash Central	301.9	718.9
Mash East	284.5	485.2
Mash West	319.4	888.2
Mat North	144.9	562.8
Mat South	85.7	360.5
Midlands	213.9	584.3
Masvingo	165.4	401.7
Nguu uo Tjonira	219.7	543.8

E kua ae ra tjuan ira ekua ua.na xa nani kua tsxua ekua n|uo ka ||ama ||ae sa kuun ka nu ka 220kg kuun ka 544kg.

l) E tui nye nyuun ua.na ra: – Ae rantjon ira e be kua ||xao ua.nara xa zigodi mdi. Xi nyuu kua ||xao, mumbu, zemnye tjum poko di ebe kua ae ra xu kua inye ua.na ra. Xxi xo xa muu e kua xi nyuu e be kua mkambo ua.na ra.

m) E tui nse Nyuun ua.na ra maa e: E be kua nani kua ||uan xi xa ae ra e kua ||aba kua ua.nara nuu kua xa silinganiso gumi | am tjum busxanu ekua kxulu di (25%) kuun kua gumi | ui tjum busxanu e kxulu di (15%).

n) Nyuun kua ||xara xabxe (Xa | am ||aba kua abo ka)- E kua ||uan ||aba xa silinganiso kua g u m i busxanu kua kxuludi (50%) nuu ka gumi busxanu tjum sikxombisa e kxulu di (57%) k u u n kagumi | am tjum sikxombisa e kxulu di (27%). Ae ra mapxandleni ntjoni ra ebe kua tjuan kua 2,942897 ebe kua 262,856 MT e ||a uo(mumbu) e xa Zipxala Nyuun kua Nguu e ua(National Strategic Grain Reserves).

Hulumende e u kui e kua kuun ka ḥa daon tjum ma q̄xinga di ḥazigaba ua | ḥam:

- a) **E boori di:** Xa silinganiso gumi | am tjum nguana e k̄xulu di (23%) | uarerera ebe kua nya boori , ḥi dzini boori ḥabxe, ||xara ḥa | uarerera silinganiso gumi kaa nu | ui e e k̄xulu di (19%) e ḥxi kua se tju.
- b) **Jidumu kua s̄xingisa ts̄xu uo:** E kua karise n|uo ka e o ua Matabeleland North Sabelo di (50%)
- c) **E tui nse Mari kua Kueleda tjo:** E be kua karise ||uan tjum kua 4% ebe kua nya ae ra ntjoni ra kua mari kueleda ua.na ra.
- d) **||xao Ka tsaa s̄xingisa se:** Xa 27% mapxandleni ae ra ntjon ira ebe kua ||xao tsaa s̄xingisa ua.na. Ni nye tjuan ira ||xao tsaa s̄xingisa e kua s̄xinga ḥabxe tjum kua muu e.
- e) **KoXora Ua.na ra:** ||xara ae ra ntjon ira ebe kua gee ra tjum minii ra ua.na ra.
- f) **Gee ra Mari kua Ntengo tju:** Gee ra ntengo e be kua ||uan e o ua ḥu kua inye ziqinti ua (USD 138).
- g) **E kua ts̄xua ||xao kua g | inua:** Xa tjuan kua 63% e kua kui e kui kua ḥa mumbu kua g | ina m ndjuu ra.
- h) **Boorisa kua Tui nse nyuu:** Xa 39% ni nye ae ra ntjon ira ebe kua amu kua ua.nara boorisa tui nse nyuu e n||ue ka gumi tjum | am e kuun ka.
- i) **Xa Dao ka Nyuun:** Xa 57% ae ra ntjon ira e be kua tui nse nyuu nyuun.
- j) **A ua ka | am ra tjum ḥxae tjo:** Karise djinara, ||a ua nyuu, ||aba, tjii o ka intsee koxora ||uu e be kua kui e kua kui.
- k) **COVID 19 tjii o ka ḥxae tju:** ||xara ae ra ntjon ira e kua gama ḥo ḥa dao kua mari ua.na ra tjum kua s̄xingo ra e kua tjii o ka kuun ka.

E kua ua.na ra ḥa daon ka tui nse ||uan ka ḥa kume tjuan kua muu e, Hulumende ebe kua k̄utxazua tjum ḥa ḥlanganiso ebe kua s̄xingana tjo e za kua ntutxuko di ḥa ae ra tjuan tjua ra ḥa zigaba di e kua s̄xinga kuun ka ḥa zi n̄xlelo kua ntutxuko di , ḥa ḥo tjum kua nya ua.na ra m kuin o.

Xa dao kua Kuin o n | uo ka ḥa mapxandleni m ae ra:

- Taants̄xu ||a uo.
- E be kua boori ua.na ra ||xao kua tja boorisa (Agriculture Training and Extension services)
- E kua s̄xingisa ḥa daoni ka ||xao kua p̄xu | uka di
- Taants̄xu daora ua.nara e mari kua maa e o ua tjuan ira di- ||xao ka ||a uo mari maa e tjum kua ḥxi | am ra s̄xingo ra.
- Tjuan ira kua vikeleka di

Nlayo tjum Maq̄xinga di e kua Kuin o Tui nse Abo ka Xa MapXandleni di

- Xa q̄xinga | ui se abo ka Nguu ua Ntjon ira(National Development Strategy 1)
- Nlayo kua kuun Masimbara ḥa mbuso Kua zabelo maa e (Devolution and Decentralised Policy)
- Nloyo kua ||xao s̄xingora
- Nloyo tjum Maq̄xinga diFNS
- Nlayo kua Abo ka Ndjuu ua ḥii
- Nlayo kua Tjuan ira kua Vikeleka di
- Nlayo kua Tui nse Kuin o kui

FNC e kua ndjuu ua nuu e SIRDC: 1574 Alpes Road, Hatcliffe, Harare

Tel: +263-242-862586 / +263-242-862025. Website: www.fnc.org.zw. Email: info@fnc.org.zw.

Twitter: @FNCZimbabwe. Instagram: fnc_zim. Facebook: @FNCZimbabwe

World Health Organization

Spotlight Initiative
To eliminate violence
against women and girls